ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.48850>

Bozkurt, M., Önder, E. ve Topçuoğlu Ünal, F. (2021). Türkiye’de uzaktan eğitim konusunda yapılmış çalışmaların alanlara göre dağılımı. *Çukurova Araştırmaları*, 7(2), 194-206.

CİLT 7, SAYI 2, YAZ 2021, s. 194-206

TÜRKİYE’DE UZAKTAN EĞİTİM KONUSUNDA YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN ALANLARA GÖRE DAĞILIMI¹

Mevlit BOZKURT²

Ertuğrul ÖNDER³

Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL⁴

Öz

Uzaktan eğitim, eğitim sürecinin desteklenip yapılandırılması için öğretmen ve öğrenciler arasındaki karşılıklı iletişimin uzaktan sağlandığı ve iki yönlü iletimde teknolojiden yararlanılan eğitimidir. Dünyayı etkisi altına alan Covid 19 pandemisi ile birlikte tüm kademelerde eğitim internet üzerinden uzaktan bir şekilde senkron ve asenkron olmak üzere devam etmek durumunda kalmıştır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de uzaktan eğitim konusunda yapılmış çalışmaların alanlara göre dağılımını ortaya koymaktır. Çalışmada araştırma modeli olarak alanyazın taraması benimsenmiştir. Araştırma kapsamında 2018-2020 yılları arasında 59 farklı dergide yayımlanan toplam 80 makale alan dağılımına göre incelenmiştir. Bu çalışmalara erişebilmek amacıyla Dergipark, Google Scholar ve Ulakbim veri tabanları taranmıştır. Bu çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışma Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurumu ve Diğer olmak üzere üç alan çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu sınıflamada en çok çalışmanın; öğrenci, öğretmen, lisans, lisansüstü öğrencileri ve akademisyen görüşleri, tutumları ve deneyimleri, uzaktan eğitim programları ve uzaktan eğitim veren kurumların sistemlerinin genel değerlendirmeleri gibi çeşitli kapsamları içeren “Diğer” alanı içerisinde toplandığı görülmektedir. Çalışmalarda çoğunlukla anket, yarı yapılandırılmış görüşme formları ve çeşitli ölçeklerin veri toplama aracı olarak kullanıldığı görülmüştür. Çalışmaların büyük bir bölümünün 2020 yılı içerisinde yapıldığı ve yayımlandığı

¹ Bu çalışmada; 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri’nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, m_bozkurt43@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2064-7763>

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, rtgrlndr@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0582-1102>

⁴ Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, fulyatopcuoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3981-9841>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 11.01.2021

Accepted/Kabul: 13.04.2021

Published/Yayın: 25.06.2021

belirlenmiştir. Araştırmanın uzaktan eğitim alanında yapılan çalışmalara alanyazın boyutunda katkı vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, alan, eğitim, uzaktan öğrenme

DISTRIBUTION BY ACADEMIC FIELDS OF THE STUDIES APPLIED IN DISTANCE LEARNING IN TURKEY

Abstract

Distance learning is learning in which mutual communication between teachers and students is provided remotely, and technology is used in the two-way transmission to support and structure the education process. With the Covid 19 pandemic that has affected the world, education has remained synchronous and asynchronous via the internet. This study aims to determine the distribution according to work done in the field of distance learning in Turkey. The literature review was adopted as the research model in the study. Within the scope of the research, a total of 80 articles published in 59 different journals between 2018-2020 were analyzed according to field distribution. Dergipark, Google Scholar, and Ulakbim databases were scanned in order to access these studies. The data of this study were collected through document analysis and analyzed by content analysis. The study was carried out in three areas: Ministry of National Education, Higher Education Institution and Other. In this classification, students, teachers, undergraduate and graduate students and academicians' opinions, attitudes and experiences; It is seen that the distance learning programs and general evaluations of the systems of the distance learning institutions are gathered in the "Other" field, which includes various scopes. It has been observed in studies that mostly questionnaires, semi-structured interview forms and various scales are used as data collection tools. It has been determined that most of the studies were conducted and published in 2020. It is thought that the research will contribute to the studies in the field of distance learning in terms of the literature.

Keywords: Distance education, field, education, distance learning

GİRİŞ

İnsanın diğer canlılar içinde farklı bir yere sahip olmasını sağlayan en önemli özelliği, düşünebilme kabiliyeti ve kendini sürekli olarak geliştirebilme yetisine sahip olmasıdır. İnsanın kendini geliştirebilmesi sadece eğitimle mümkün olmaktadır. Bundan dolayı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitim öncelikli politika olarak kabul edilmiştir (Ünlükahraman, 2011). Tarihsel süreç içerisinde eğitim, toplumların gelişmesi için her zaman kritik öneme sahip olmuştur. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler artık öğrenmenin hayatımızın sadece belirli bir döneminde değil tümünde olması gerekliliğini ortaya koymuştur. Sürekli değişen ve katlamalı olarak ilerleyen bilgi teknolojileri, insanların da eğitim ile kendilerini ve bilgilerini güncellemeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak ülkelerin son dönemde çeşitli etkenler ile birlikte artan nüfus oranları eğitim maliyetlerini yükseltmekte ve ülkeleri uzun soluklu alternatif eğitim yollarına yöneltmektedir. Bu alternatif yollardan biri de "uzaktan eğitim"dır. Uzaktan eğitim, sürekli gelişmekte olan teknolojinin eğitim dünyasına sağladığı avantajlardan faydalanılarak yürütülen bir sistemdir (Özdemir, Çakıroğlu, Bayılmış, & Ekiz, 2004). Uzaktan eğitim, eğitim sürecinin maliyetinin azaltılmasını sağlarken eğitimin kalitesini de artırmaktadır.

Teknoloji ile birlikte ortaya çıkan değişimler eğitim anlayışında da yenilikleri beraberinde getirmiştir. Bu yeniliklerden biri olan uzaktan eğitim için alanda çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlarda uzaktan eğitimin genel hatları, özellikleri ve günümüzde kullanılan teknolojik

altyapısı üzerinde durulmaktadır. Uzaktan eğitimde genellikle yaş ve öğrenim düzeyi zorunluluğunun bulunmaması, zaman ve mekân kısıtlılığının olmaması, fiziksel katılım şartının aranmaması, tek merkezden sistemin takip edilmesi, gönüllülük esasının ön planda olması, alt yapısal olarak hazır olan her yere eğitimin ulaştırılması ve kitle iletişim araçları ve elektronik medyanın öğrenme ve iletişimde etkin bir şekilde kullanılması (Devran & Elitaş, 2017) özellikleri ön plana çıkmaktadır.

Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim Alkan (1987) tarafından, geleneksel öğretme-öğrenme yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle sınıf içi etkinliklerini yürütme olanağının bulunmadığı durumlarda, eğitim etkinliklerini planlayanlar ve uygulayıcılar ile öğrenciler arası iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belirli bir merkezden sağlandığı öğretim yöntemi olarak tanımlanmıştır. İşman (1999) ise uzaktan eğitimi farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme-öğretme faaliyetlerini iletişim teknolojileri ve klasik posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modeli olarak ifade etmiştir.

Uzaktan eğitimin amacı, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için daha fazla öğrenciye ulaşarak eğitim hizmeti vermektir. Bilişim teknolojilerinin imkânlarından sonuna kadar yararlanan uzaktan eğitim, diğer eğitim yöntemleri gibi planlı bir yapıya sahiptir. Uzaktan eğitimde dersler öğrenen ile öğreticinin farklı ortamlarda bulunması esnekliğine sahiptir. Ayrıca video kayıt altına alınan dersler öğrenciler tarafından zaman sınırlaması olmaksızın sonradan tekrar tekrar izlenebilir.

Teknolojik gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan yenilikler eğitimde de farklı şekillerde kullanılmıştır. Başlangıçta yazılı olarak mektup ile başlayan uzaktan eğitim, zamanla radyo, televizyon, telefon ve günümüzde de teknolojinin getirmiş olduğu bilgisayarlı konferans ve internet gibi çeşitli sunum sistemlerini kullanmaktadır.

Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

Dünyada ilk kez Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 yılı kataloğunda geçmiş olan "uzaktan eğitim" terimi (Distance Education), 1906 yılında William Lighty'nin kaleme aldığı bir çalışmada geçmiştir. Daha sonra bu terim (Fernunterricht), Alman eğitimci Otto Peters tarafından 1960 ve 1970'lerde Almanya'da tanıtılmış ve Fransa'da uzaktan eğitim kurumlarına isim (Teleenseignement) olarak uygulanmıştır (Kaya, 2002, s.9).

Türkiye'de bu alanda çalışmalar J. Dewey tarafından hazırlanan "Öğretmen Eğitim Raporu" ile başlamıştır. 1927 yılında halkın okur-yazarlık seviyesinin yükseltilmesi için kullanılabilecek yöntemler konusundaki tartışma ile gündeme gelen (Alkan, 1998) uzaktan eğitim, eğitimin öğretmensiz olamayacağı düşüncesi ile 1950'li yıllara kadar geri planda tutulmuştur.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, uzaktan eğitim ilk uygulaması olarak banka çalışanlarını mektup aracılığıyla 1956 yılında eğitime almıştır. Millî Eğitim Bakanlığınca "Mektup ile Eğitim Merkezi" 1961 senesinde kurulmuş ve merkezde, eğitimlerini dışarıdan bitirmek isteyenlere bazı dersler mektup aracılığıyla verilmiştir. 1966 yılında daha önce başlanılan çalışmalar direktörlük düzeyinde organize edilmiş ve daha yaygın hale getirilmiştir.

Türkiye'de uzaktan eğitim çalışmaları için 1981 yılı çok önemlidir. Video ve mektup gibi iletişim araçları aracılığıyla 1980'li yıllara kadar sürdürülen uzaktan eğitim, Anadolu Üniversitesi ile planlı ve bilimsel temele dayalı, toplumsal gereksinimleri karşılayan niteliklere ulaşmıştır. Uzaktan eğitimdeki bu değişim, günümüzde birçok üniversite tarafından profesyonel olarak gerçekleştirilen bir eğitim-öğretim modeli hâlini alacaktır (Demir, 2014).

Uzaktan Eğitimin Avantajları – Dezavantajları

Yapılan tanımlarından uzaktan eğitimin çeşitli olanaklar sağladığı görülmektedir. Bu olanaklardan bazıları şunlardır:

- Farklı eğitim seçenekleri olması.
- Öğrenciler arası fırsat eşitsizliğini kısmen de olsa ortadan kaldırması.
- Standart bir program sunabilmesi.
- Eğitim maliyetinin düşürülmesi.
- Öğrenci serbestliğinin sağlanması.
- Öğrenciye zengin bir eğitim ortamının sunulması.
- Öğrencinin sınıf ortamında öğrenim görme zorunluluğunun kaldırılması.
- Bireysel ve bağımsız öğrenmenin sağlanması.
- Bireye öğrenme sorumluluğunu kazandırması.
- Bilgiyi kaynağından edinme imkânı sağlaması.
- Eğitimi hem kitleselleştirebilmesi hem de bireyselleştirebilmesi.
- Belirli bir vakitte belirli bir mekânda bulunma gerekliliğini ortadan kaldırması.

Yukarıda da görüldüğü üzere uzaktan eğitim birçok açıdan önemli ve bireysel imkânlar sunmaktadır. Bunun yanında uzaktan eğitimin bazı sınırlılıklarının olduğu da unutulmamalıdır. Bu sınırlılıkları da şöyle özetleyebiliriz:

- Yüz yüze eğitimde kurulan ilişkilerin kolayca kurulamaması.
- Öğrencinin sosyalleşmesinin kısıtlanması.
- Destek almadan ve kendi başına öğrenme alışkanlığı edinememiş öğrencilere yeterince yardımcı olunamaması.
- Uygulamalı derslerden yeterince faydalanılamaması.
- Tutum ve becerilere dönük davranış kazandırılmasında yeterli olamaması.
- Teknolojiye ve iletişim kanallarına bağımlılık (Kaya, 2002).

Literatür tarandığında uzaktan eğitim ile ilgili eğilimleri tespit etmek maksadıyla çalışmalar yapıldığı görülmüştür (Aydın, 2002; Demiray & Sağlık, 2003; İnceelli, Candemir & Demiray, 2005). 2000'li yılların başında teknolojik gelişmeler ile birlikte bu alanda yapılan araştırmaların arttığı görülmektedir (Özturan, Egeli & Darcan, 2000; Özaygen, 2000; Koçer, 2001; Çukadar & Çelik, 2003; Ekici, 2003; Türkoğlu, 2003; Süer, Kaya, Bülbül, Karaçanta, Çetin & Koç, 2005; Somuncuoğlu, 2005; Gökçe, 2008; Baturay & Bay, 2009). Bu alanda 2010 sonrası araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların genellikle uzaktan eğitimde teknolojinin kullanımı ve çevrimiçi oluşturulan sınıf ortamlarına yönelik oldukları görülmektedir (Horzum, Özkaya, Demirci & Alparslan 2013; Durak, G., Çankaya, S., Yunkul, E., Urfa, M., Topraklıoğlu, K., Arda, Y., & İnam, N., 2017).

Bu çalışmada uzaktan eğitim konusunda Türkiye'de yapılmış çalışmaların alanlara göre dağılımını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma, özellikle pandemi döneminde hayatımıza iyice giren ve giderek yer edinen uzaktan eğitim konusunda 2018-2020 yılları arasında yapılan ve alanda dağınık halde bulunan çalışmaların alanlara göre derlenmesi ve hangi alanlarda çalışmalar yapıldığının ortaya konulması açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, araştırma modeli olarak alanyazın taraması benimsenmiştir. Alanyazın taraması çalışmalarında; ilgili alanyazında dağınık bir şekilde bulunan bilgi bütün olarak ele alınıp, tartışılan konular arasında bir bağ kurulur ya da bir senteze ulaşılır (Baumeister & Leary, 1997).

Çalışma Grubu

Araştırmanın verilerini, uzaktan eğitim konusu ile ilgili Dergipark, Google Scholar ve Ulakbim veri tabanlarında yayımlanmış 80 makale oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ilgili veri tabanlarında Çalışmanın amacı doğrultusunda Dergipark, Google Scholar ve Ulakbim veri tabanlarında uzaktan eğitim, uzaktan öğretim, çevrimiçi eğitim, çevrimiçi öğrenme anahtar kelime kombinasyonları ile 2-30 Kasım 2020 tarihleri arasında tarama yapılmıştır. Bu aynı zamanda çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Çalışmada tarama yılı 2018 (Ocak)- 2020 (Eylül) ayı ile sınırlandırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada doküman incelemesi tekniği veri toplama aracı olarak benimsenmiştir. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189).

Uzaktan eğitim alanında yapılan çalışmalara alanyazın boyutunda katkı sağlayacağı düşünülen bu çalışmada veriler toplanırken şu sorulara da cevap aranmıştır:

- 1- Uzaktan eğitim alanında yayımlanan makalelerin dergilere ve yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2- Uzaktan eğitim alanında yayımlanan makalelerin alanlara göre dağılımı nasıldır?
- 3- Uzaktan eğitim alanında yayımlanan makalelerin konu alanlarına göre dağılımı nasıldır?
- 4- Uzaktan eğitim alanında yayımlanan makalelerin yaklaşımlara göre dağılımı nasıldır?
- 5- Uzaktan eğitim alanında yayımlanan makalelerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

Verilerin Analizi

Makaleler 'dergi adı', 'yıl', 'yaklaşım', 'veri toplama araçları' ve 'alanı' başlıkları bakımından içerik analizi tekniklerinden kategori analizi tekniği ile incelenmiştir. İçerik analizi; bir veya daha fazla metin içerisindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını tespit etmek; onları sayısal olarak ifade etmek amacıyla kullanılan tekniktir (Kızıltepe, 2015). "Kategorik içerik analizi ise elde edilen kavramların birbirleriyle belli bir tema altında sınıflanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018; Denzin & Lincoln, 2005). Makale incelemesi sonucunda elde edilen bulguların kaydedilmesi için excel üzerinde tablo oluşturulmuş ve bu tablo üzerine 'dergi adı', 'yıl', 'yaklaşım', 'veri toplama araçları' ve 'alanı' başlıkları eklenmiştir. Veri analizinin kolay yapılabilmesi amacıyla her bir bilgi kodlanarak gösterilmiş, frekans ve yüzdelik değerlerin hesaplaması yapılmıştır.

Çalışmalar alan yönünden analiz edilirken ulaşılan veriler kodlama öncesi belirlenen kriterlere göre farklı araştırmacılar tarafından kodlanmış ve çalışmada araştırmacılar arası uyum dikkate alınmıştır. Çalışmanın güvenilirlik hesaplaması Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülüne göre yapılmıştır. İki araştırmacının birlikte yaptığı analiz, diğer araştırmacının analiziyle karşılaştırılmış ve uyumları %85 olarak hesaplanmıştır.

Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) X100

Hesaplamanın %70 ve üzeri değerde olması, araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994).

BULGULAR

2018-2020 yılları arasında uzaktan eğitimi konu alan yayınların alanlara göre dağılımının incelendiği bu çalışmada; 2018 yılında toplam 13, 2019 yılında 17 çalışmanın yapıldığı, 2020 yılına kadar sınırlı sayıda yapılan çalışmaların 2020 yılında ise alan bazında 50 çalışmaya çıktığı görülmektedir. Çalışmada ulaşılan 80 makalenin 50'sinin 2020 yılında yapılmış olması salgın ile birlikte uzaktan eğitim kavramının önem kazandığını göstermektedir. Çalışmanın bu kısmında araştırmaya yönelik elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Uzaktan Eğitim Alanıyla İlgili Yayımlanan Makalelerin Dergilere ve Yıllara Göre Dağılımı

SIRA NO	DERGİ ADI	2018	2019	2020	TOPLAM	%
1	Turkish Studies			10	10	12,50%
2	Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)		1	5	6	7,50%
3	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies			2	2	2,50%
4	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi			2	2	2,50%
5	Ana Dili Eğitimi Dergisi			2	2	2,50%
6	Kastamonu Eğitim Dergisi		1	2	3	3,75%
7	Bilişim Teknolojileri Online Dergisi			1	1	1,25%
8	Turkish Journal of Educational Studies			1	1	1,25%
9	Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi			1	1	1,25%
10	Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi			1	1	1,25%
11	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi			1	1	1,25%
12	Yükseköğretim Dergisi / Journal of Higher Education (Turkey)			1	1	1,25%
13	Journal of Current Researches on Social Sciences (JoCReSS)			1	1	1,25%
14	Journal of International Social Sciences Academic Researches Dergisi			1	1	1,25%
15	Uluslararası Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi/ Journal of Social and Humanities Sciences Research			1	1	1,25%
16	Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi			2	2	2,50%
17	İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi			1	1	1,25%
18	Journal of Awareness			1	1	1,25%
19	International Journal of Language Academy			1	1	1,25%
20	Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi			1	1	1,25%
21	Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi			1	1	1,25%
22	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi			1	1	1,25%
23	Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi			1	1	1,25%
24	Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi			1	1	1,25%
25	Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi			1	1	1,25%
26	Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi			1	1	1,25%
27	Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi			1	1	1,25%
28	Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi		1	1	2	2,50%

29	Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi		1	1	1,25%	
30	Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi		1	1	1,25%	
31	AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi		1	1	1,25%	
32	Üniversite Araştırmaları Dergisi		1	1	1,25%	
33	Eğitim ve Teknoloji	1		1	1,25%	
34	Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi	1		1	1,25%	
35	Journal of Multidisciplinary Studies in Education (JMSE)	1		1	1,25%	
36	EGE Eğitim Dergisi	1		1	1,25%	
37	Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi	1		1	1,25%	
38	Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi	1		1	1,25%	
39	C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	1		1	1,25%	
40	II. Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı	1		1	1,25%	
41	Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik	1		1	1,25%	
42	ERPA International Congresses on Education	1		1	1,25%	
43	Kuramsal Eğitimbilim Dergisi	1		1	1,25%	
44	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1		1	1,25%	
45	Journal of Travel and Tourism Research	1		1	1,25%	
46	Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi	1		1	1,25%	
47	Başkent University Journal of Education	1		1	1,25%	
48	HAYEF: Journal of Education	1		1	1,25%	
49	Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi	1		1	1,25%	
50	Yükseköğretim ve Bilim Dergisi / Journal of Higher Education and Science	1		1	1,25%	
51	Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi	1		1	1,25%	
52	Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi	1		1	1,25%	
53	Journal of Instructional Technologies & Teacher Education JITTE	1		1	1,25%	
54	ESTÜDAM Eğitim Dergisi	1		1	1,25%	
55	Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi	1		1	1,25%	
56	AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology	1		1	1,25%	
57	The Journal of International Scientific Researches	1		1	1,25%	
58	Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1		1	1,25%	
59	Sakarya University Journal of Education	1		1	1,25%	
TOPLAM		13	17	50	80	100

İncelenen makalelerin yayımlandıkları dergilere bakıldığında 2018-2020 yılları arasında Turkish Studies (f:10) dergisinin Uzaktan Eğitim alanında en çok yayın yapılan dergi olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd) (f:6)

ve Kastamonu Eğitim Dergisi (f:3) izlemektedir. Toplam 80 makalenin 19'u bu dergilerde yayımlanmıştır. 5 dergide iki makale, 51 dergide ise sadece bir makale yayımlanmıştır. Uzaktan eğitim alanında çalışılan makaleler sırasıyla 2020 yılında (f:50), 2019 yılında (f:17) ve 2018 yılında (f:13) adet şeklinde yayımlanmıştır. Makale sayısında 2018'den 2020'ye doğru bir artış eğilimi görülmekte ve özellikle 2020 yılında yapılan çalışmaların önceki yıllara göre dikkat çekici bir şekilde arttığı görülmektedir. Bu ise özellikle 2019 yılının başında hayatımıza giren Covid-19 pandemisi sebebiyle Türkiye genelinde tüm eğitim faaliyetlerinin uzaktan eğitim şeklinde verilmesine bağlanılabilir.

Tablo 2. Uzaktan Eğitim Alanıyla İlgili Yayımlanan Makalelerin Çalışma Alanlarına Göre Dağılımı

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI										YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU										DİĞER	
Okul Öncesi	Temel Eğitim 1. Kademe	Türkçe	Matematik	Fen Bilimler	İngilizce	Müzik	Ortaöğretim	Sınıf Eğitimi	Türkçe Eğitimi	Fen Bilimleri	Matematik Eğitimi	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	Türk Dili Edebiyat	İlahiyat	Müzik	Beden Eğitimi	Muhasebe	Turizm	Bilgisayar	Yabancı Dil	DİĞER
0	5	6	1	2	0	0	0	3	1	0	0	1	2	2	1	1	1	2	1	3	48

Makaleler, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurumu ve bu alanların dışında kalanlar ise Diğer kodu ile üç farklı alanda incelenmiştir. Yapılan çalışmaların genel itibari ile öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını; öğrenci, öğretmen, lisans öğrencisi ve akademisyenlerin görüşlerini; Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretimi, uzaktan eğitim veren kurumların sistemlerinin genel değerlendirmeleri gibi çeşitli kapsamaları içeren "diğer" alanı içerisinde toplandığı görülmektedir. Bu alanda 2018-2020 yılları arasında çeşitli dergilerde 48 makale yayınlamıştır. Yine yükseköğretim alanında toplam 18, Milli Eğitim Bakanlığı kodu ile kodlanan alanda ise toplam 14 makale yayınlanmıştır. Alanlara kendi içinde bakıldığında ise Türkçe dersi ve Temel Eğitim 1. kademe olarak adlandırılan sınıf eğitimi alanı ile ilgili yapılan çalışmaların ön plan çıktığı görülmektedir.

Tablo 3. Milli Eğitim Bakanlığı Özelinde Uzaktan Eğitim Alanıyla İlgili Yayımlanan Makalelerin Dağılımı

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI								
Okul Öncesi	Temel Eğitim 1. Kademe	Temel Eğitim 2. Kademe					Ortaöğretim	
		Türkçe	Matematik	Fen Bilimler	İngilizce	Müzik		
0	5	6	1	2	0	0	0	

Milli Eğitim Bakanlığı özelinde yapılan çalışmalarda 6 makale ile en çok Türkçe dersi özelinde çalışma yapıldığı görülmektedir. Onu 5 makale ile sınıf öğretmenliği izlemektedir. Okul öncesi ve ortaöğretim (lise düzeyinde) alanlarında hiç çalışma yapılmamış olması ise dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Yükseköğretim Kurumu Özelinde Uzaktan Eğitim Alanıyla İlgili Yayımlanan Makalelerin Dağılımı

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU																				
Sınıf Eğitimi	Türkçe Eğitimi	Fen Bilimleri	Matematik Eğitimi	Fen Bilimleri	İngilizce	Müzik	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim	Ortaöğretim

3 1 0 0 1 2 2 1 1 1 2 1 3

Yükseköğretim alanında ise genel bir dağılımın olduğu ancak lisans düzeyinde yine sınıf eğitimi ve yabancı dil alanlarının 3 makale ile öne çıktığı görülmektedir.

Grafik 1. *Yayımlanan Makalelerin Yaklaşımlarına Göre Dağılımı*

İncelenen makalelerin 38'inde nitel araştırma yaklaşımının, 33'ünde de nicel araştırma yaklaşımının kullanıldığı dikkat çekmektedir. Yaklaşımı belirtilen makalelerde nitel makalelerin fazla olduğu görülmektedir. Nitel ve nicel yaklaşım kullanımının karma yaklaşıma göre epey fazla olması dikkat çekmektedir. Makalelerde 5 karma yaklaşım kullanan makale görülürken 4 makalede de yaklaşım belirtilmediği görülmektedir.

Grafik 2. *Uzaktan Eğitim Alanında Yayımlanan Makalelerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı*

İncelenen makalelerin veri toplama yöntemlerine/araçlarına bakıldığında anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanımının öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca ölçek kullanımı da 15 çalışmada tercih edilmiştir. Makalelerin 6'sında veri toplama aracına yazar veya yazarlar tarafından metin içerisinde yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca bazı çalışmalarda iki veri toplama aracı kullanıldığı da görülmüştür.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer dikkat çekici bulgu ise uzaktan eğitim alanı ile ilgili yapılan çalışmalarda uzaktan eğitim sürecinde öğrenci, öğretmen ve akademisyenlerin görüşleri ve tutumları ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukta olmasıdır.

Tablo 5. *Uzaktan Eğitim Alanıyla İlgili Öğrenci, Öğretmen ve Akademisyen Görüşleri Üzerine Yayımlanan Makalelerin Dağılımı*

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI		YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU	
Öğrenci Görüşleri	Öğretmen Görüşleri	Öğretim Elemanı Görüşleri	Öğrenci Görüşleri
6	11	6	37

Uzaktan eğitim alanı ile ilgili 2018-2020 yılları arasında çalışılan makaleler incelendiğinde en fazla çalışmanın öğrenci, öğretmen ve akademisyen görüşleri üzerine yapıldığı görülmektedir. Toplam 60 makale çeşitli alanlarda uzaktan eğitim ile ilgili öğrenci, öğretmen ve akademisyen görüşleri üzerine yazılmıştır. Özellikle pandemi döneminde öğrencilerin, öğretmenlerin ve akademisyenlerin bu alandaki görüşlerini ortaya koyan çalışmalar belli bir alanda yoğunlaşmamış, genel olarak farklı alanlara dağılmıştır. MEB özelinde daha çok öğretmen görüşlerinin alındığı, YÖK kısmında ise öğrenci görüşlerine yoğunlaşıldığı dikkat çekmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Eğitim, ülkelerin geleceğine yön veren ve insanların zihinsel açıdan gelişim göstermelerini sağlayan en temel olgudur (Özbay, 2015). Aralık 2019'da Çin'de ortaya çıkarak dünyayı etkisi altına alan salgın döneminde olduğu gibi doğal afetler, coğrafi sebepler vb. koşullardan kaynaklı olarak öğrencilere her zaman fırsat eşitliği kapsamında eğitim hizmeti sunulamamakta, öğrenciler eğitim hizmetinden mahrum kalmaktadırlar. Ülkemizde de dünya genelinde yayılmaya başlayan pandemi ile okullar tedbiren kapatılmış, öğrenciler EBA TV ve eba.gov.tr üzerinden uzaktan eğitime alınarak tüm kademelerde eğitim hizmeti uzaktan bir şekilde sürdürülmüştür. Hızlı bir şekilde hayatımıza giren "uzaktan eğitim" kavramı akademik camiada da karşılık bulmuş ve bu alanda 2018 yılında 13, 2019 yılında 17, 2020 yılında 50 akademik makale yayımlandığı görülmüştür.

Türkiye'de uzaktan eğitim konusunda yapılmış çalışmaların alanlara göre dağılımını ortaya koyma amacıyla yapılmış olan bu çalışmada incelenen makalelerde, uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler, öğretmenler ve akademisyenler üzerindeki etkileri ve süreç hakkındaki görüşleri üzerinde yoğunlaşıldığı tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ve öğretmen arasında iletişim kurulup kurulmadığının tespiti açısından öğrenci ve öğretmen görüşleri önemlidir. Borstorff & Lowe'un (2007) uzaktan eğitime ilişkin öğrenci algılarını inceledikleri çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde iletişimsel sorunlar yaşanabileceği ifade edilmektedir. Uzaktan eğitim ve süreci ile ilgili olarak özellikle 2018-2020 yılları arasında öğrenci ve öğretmen görüşlerine fazlaca başvurulması sürecin hem öğrenci hem de öğretmen yönüyle anlamlandırılması açısından önem arz etmektedir. İncelenen çalışmalarda Milli Eğitim Bakanlığı kodu ile adlandırılan alandaki 6 çalışmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğrenim gören öğrencilerin görüşleri, 11 çalışmada ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin

uzaktan eğitimle ilgili görüşlerinin alındığı görülmektedir. Yükseköğretim alanında ise 6 çalışmada öğretim elemanlarının görüşleri, 37 çalışmada ise lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin uzaktan eğitimle ilgili görüşlerinin alınması çalışmaların bu doğrultuda olduğunu ortaya koymaktadır.

Alanda daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde Devran & Elitaş (2017) uygulamalı bilimlerde örgün eğitimin önemine değinerek uzaktan eğitimin geleneksel eğitim anlayışını destekleyici bir model olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Özbay (2015) ise uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ilgisini çekecek içerikler geliştirme konusundaki eksikliklere dikkat çekmiştir. Horzum, Özkaya, Demirci & Alparslan (2013) da uzaktan eğitim için ihtiyaç duyulan dijital ortamların içerik ve iletişim boyutuyla daha derinlemesine incelenmesi ve araştırılması gerektiğini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada incelenen makalelerde de uzaktan eğitim sürecinde derslerde kullanılabilecek içeriklerle ilgili 2018-2020 yılları arasında yayın yapılmadığı görülmüştür. Bu durumun çalışmanın yıl sınırlılığı ile ilgili olabileceği unutulmamalıdır.

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı olarak kodlanan alanda Türkçe dersinde altı, ilköğretim 1. kademede beş ve Fen Bilimlerinde iki, Matematik dersinde ise bir çalışma yapıldığı görülürken diğer alanlarda çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu duruma ise MEB alanında uzaktan eğitime yeni geçilmiş olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Yükseköğretim düzeyinde ise MEB'e göre çalışmaların daha fazla olması bu alanda uzaktan eğitimin hali hazırda kullanılıyor olması ile açıklanabilir.

Teknolojik gelişmeler paralelinde son dönemde özellikle dil öğretiminde adını sıkça duyduğumuz uzaktan eğitim kavramı, pandemi ile birlikte eğitim kademelerinin tamamında hayatımıza girmiştir. Pandemi ile birlikte uzaktan eğitim ortamlarına yapılan hızlı geçiş e-ders uygulamalarında sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar e-ders içeriklerinin hazırlanmasında, uygun içeriklerin bulunmasında ve öğretmenlerin çevrim içi öğretime uyum sağlamalarında (Zaharah, Ildusovna Kirilova & Windarti, 2020) belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Avantajları ve dezavantajları olmakla birlikte eğitimin bu zorlu koşullarda sürdürülebilmesini sağlaması açısından önemli olan uzaktan eğitim, teknolojik gelişmelerin daha da ilerlemesi ile birlikte hiç şüphesiz gelecekteki eğitim ortamlarını ve eğitim anlayışımızı da etkileyecektir. Özellikle yükseköğretim düzeyinde 2020 yılı ile birlikte yapılan çalışmaların artması, öğrencilerin ve eğitimcilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin ve tutumlarının araştırılması uzaktan eğitimin ilerleyen dönemlerde de hayatımızın bir parçası olacağını ortaya koymaktadır. Alanlar özelinde kullanılabilecek yöntem ve ders materyalleri ile ilgili çalışmaların önümüzdeki süreçte daha da artacağı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitimin sınırlılıkları en alt seviyeye indirilerek imkânların artırılmasıyla uzaktan sürdürülen eğitim süreci daha verimli hale getirilebilir. Bozkurt (2017) yılındaki çalışmasında teknolojideki gelişmelerin uzaktan eğitime entegrasyonu ile öğrenme içeriklerinin zenginleşeceğini ifade etmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde Türkçe, matematik, fen bilimleri, edebiyat, yabancı dil vb. gibi alanlarda kullanılan/ kullanılabilecek yöntem ve teknikler, Web 2.0 eğitim araçlarının uzaktan eğitime entegre edilmesi, uzaktan eğitimde kullanılabilecek içerikler; uzaktan eğitim sürecinin verimliliği ve başarının ölçülmesi gibi konularda da çalışmaların yapılması süreç hakkında daha fazla bilgi toplanmasına ve sürecin etkin bir şekilde yönetilmesine yardımcı olacaktır (Horzum, Özkaya, Demirci & Alparslan; 2013). Bu bilgiler dikkate alınarak çalışmaların yapılması hem alana hem de eğitimin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Alkan, C. (1987). *Açıköğretim uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara: Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay.

- Alkan, C. (1998). *Eğitim teknolojisi ve uzaktan eğitimin kavramsal boyutlar*. Ankara: Ünal Ofset Matbaaları.
- Aydın, C. H. (2002). Uzaktan eğitimin geleceğine ilişkin eğilimler. Açık ve uzaktan eğitim sempozyumu. 23-25 Mayıs 2002.
- Baturay, M, Bay, Ö. (2009). Uzaktan öğretimi tercih eden öğrencilerin demografik özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13) , 17-26
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1997). Writing narrative literature reviews. *Review of General Psychology*, 1 (3): 311-320.
- Borstorff, P. C., & Lowe, S. L. (2007).). Student perceptions and opinions toward e-learning in the college environment. *Academy of Educational Leadership Journal*, 11: 13-30.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 85-124.
- Çukadar, S. & Çelik, S. (2011). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39: 203-212.
- Demiray, U., & Sağlık, M. (2003). Açıköğretim fakültesi ve açıköğretim lisesi uygulamalarını içeren araştırmalara ilişkin bir değerlendirme. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(4), 50-59.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (3rd). (s. 1-32)
- Devran, Y., & Elitaş, T. (2017). Uzaktan eğitim: Fırsatlar ve tehditler. *Online Academic Journal of Information Technology*, 8 (27): 31-40.
- Durak, G., Çankaya, S., Yunkul, E., Urfa, M., Topraklıoğlu, K., Arda, Y., & İnam, N. (2017). Trends in distance education: A content analysis of master's thesis. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 16 (1): 203-218.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (24):48-55.
- Gökçe, A. (2008). Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11: 1-12.
- Horzum, M., Özkaya, M., Demirci, M. & Alpaslan, M. (2013). Türkçe uzaktan eğitim araştırmalarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2):79-100.
- İnceelli, A., Candemir, Ö., & Demiray, U. (2005). Elektronik akademik uzaktan eğitim dergisi: TOJDE içerik analizine dayalı bir değerlendirme. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(4), 99-124.
- İşman, A. (1999). Uzaktan eğitim: EDOK Uzaktan Eğitim Merkezi. *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, 15-16 Kasım, Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı, Ankara, s. 93-101.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kızıltepe, Z. (2015). *İçerik Analizi*. F. N. Seggie; Yasemin Bayyurt (Ed.). Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koçer, H. E. (2001). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitim. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi)*. Selçuk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Özaygen, A. (2000). *İnternete dayalı uzaktan eğitim*. Bilim ve Teknik Dergisi, Mart, 388, 100-103.

- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (5): 376-394.
- Özdemir, Ç., Çakıroğlu, M., Bayılmış, C., & Ekiz, H. (2004). Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri. *The Turkish Journal of Educational Technology*, 3 (3): 144-147.
- Özturan, M, Egeli, B., & Darcan, O. (2000). Türk üniversitelerinde bilgisayar ağlarının uzaktan eğitim aracı olarak kullanılmasına ilişkin bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18):108-113
- Somuncuoğlu Özerbaş, D. (2005). Türkiye ve Dünya'da Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3: 86-100.
- Süer, İ., Kaya, Z., Bülbül, H. İ., Karaçanta, H., Çetin, Ş., & Koç, Z., (2005). Gazi Üniversitesi'nin uzaktan eğitim potansiyeli. *Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 4(1): 107-113.
- Türkoğlu, R. (2003). İnternet tabanlı uzaktan eğitim programı geliştirme süreçleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 2(3), 116-126.
- Ünlükahraman, O. (2011). *Web tabanlı eğitimde web madenciliği uygulaması ile öğrenci davranışlarının analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı. Elazığ.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zaharah, Z., Ildusovna Kirilova G. & Windarti A. (2020). Impact of Corona Virus Outbreak Towards Teaching And Learning Activities in Indonesia. *SALAM; Jurnal Sosial dan Budaya Syar-i*, 7(3): 269-282.